

STEM-agenda 2030

Een gendertoets

Op 11 juni 2021 keurde de Vlaamse Regering de nieuwe STEM- agenda 2030 goed. De Vrouwenraad wikt en weegt op basis van zijn in oktober 2020 geformuleerde aanbevelingen

juli 2021

Inhoudsopgave

juli 2021	1
Inleiding	3
STEM-agenda 2030.....	3
Beleidscontext en proces	3
Governance.....	4
Kwaliteitskader	5
Strategische doelstellingen en monitoring	5
Aanbevelingen	6
Algemene aanbevelingen	6
Verbreding STEM naar andere domeinen	6
Inclusiefgevoelige budgettering	6
Specifieke aanbevelingen.....	6
Kwantitatief onderzoek	6
Kwalitatief onderzoek	7

Inleiding

Op 11 juni 2021 keurde de Vlaamse Regering de STEM-agenda 2030¹ goed. Met deze STEM-agenda 2030 wil de Vlaamse Regering verder inzetten op een hogere instroom in STEM-opleidingen en -loopbanen, op STEM-specialisten en op het algemeen versterken van STEM-competenties (Science, Technology, Engineering, Mathematics) in de ruime maatschappij: de 'STEM-geletterdheid'. De opmaak van deze agenda werd voorafgegaan door een aantal online en offline overlegmomenten² georganiseerd door VLAIO voor stakeholders waaraan de Vrouwenraad actief deelnam. In dat kader formuleerden we enkele aanbevelingen³ die we aan de betrokken ministers, administraties en andere stakeholders overmaakten en waartegen we de voorliggende STEM-agenda zullen aftoetsen in deze nota.

De Vrouwenraad is alvast tevreden dat zoals gevraagd 'een inclusieve benadering' een belangrijk uitgangspunt van het kwaliteitskader vormt. De aandacht voor meerdere manieren om doelgroepen te bereiken waaronder focus op scharniermomenten in de leerloopbaan, op meisjes, op kwetsbare groepen wordt begrepen vanuit een inclusief perspectief. Met ander woorden: van bij aanvang in de planning zal men rekening houden met het samenspel van verschillende betekenisgevers (die de maatschappelijke positie van iemand bepalen) waaronder gender, leeftijd, etniciteit, gezondheid, enz. en de vermeende effecten ervan op kwetsbare groepen. Hiermee wordt aangetoond dat de Vlaamse Regering in haar STEM-strategie voluit de kaart trekt van een proactief inclusief beleid.

Wanneer we echter dieper inzoomen op de STEM-agenda zelf zien we dat deze inclusieve benadering amper wordt uitgewerkt: zowel in de beschrijving van de aanloop naar de agenda als in de doelstellingen en monitoring missen we de zichtbaarheid van dit perspectief.

STEM-agenda 2030

Beleidscontext en proces

In het schetsen van de beleidscontext en de te leren lessen uit het vorige STEM actieplan dat liep van 2012 tot 2020 merken we op dat er weinig of geen expliciete aandacht is voor het niet behalen van het **genderevenwicht in STEM-opleidingen**. De meest recente onderwijsmonitor toont nochtans vlijmscherp aan dat de ondervetegenwoordiging van meisjes in zowel het TSO als BSO problematisch is⁴ en veraf ligt van de toenmalige vooropgestelde streefcijfers (nl. 33%) van het

¹ [STEM-agenda 2030](#)

² Online Webinar 'Laat je STEM horen' – kick-off (2 september 2020) en offline Workshop (1 oktober 2020) in Lamot in Mechelen, georganiseerd door VLAIO (Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen)

³ [Stem voor genderevenwicht? Aanbevelingen voor de verankering van het genderperspectief in een nieuw ambitieus STEM-Actieplan 2020-2030, Vrouwenraad, Brussel, oktober 2020.](#)

⁴ Voor een meer gedetailleerd overzicht verwijzen we naar [STEM MONITOR 2021](#)

STEM-platform. Zowel in het onderzoek⁵ van IDEA Consult waarin teruggeblikt wordt op het vorige STEM-Actieplan, als in de aanbevelingen van het STEM-platform voor een STEM-actieplan 2020-2030⁶ wordt het niet bereiken van dit genderevenwicht aan de kaak gesteld. In tegenstelling tot het vorige actieplan wordt in de voorliggende STEM-agenda 2030 geen expliciete aandacht besteed aan deze gendersegregatie en wordt dit niet in een apart hoofdstuk geproblematiseerd of als afzonderlijke doelstelling en/of thema behandeld.

De Vrouwenraad is uiteraard tevreden dat inclusie een belangrijk uitgangspunt wordt van deze agenda maar het principe van integratie sluit de specifieke aandacht voor deze problematiek niet uit.

Hierbij vermelden we dat in de geschetste transitiegebieden (inclusief de specifieke problematiek van Corona) de bestaande ongelijkheden uitgedaagd en helaas versterkt worden. Gedurende de hoogtepunten in de pandemiecrisis kwam een vlotte combinatie van werk en privé tijdens het telewerken nog meer onder druk te staan bij vele vrouwen dan voor de crisis, terwijl het zgn. werkbaar werk al altijd een uitdaging blijft. Zelfs de invoering van een coronaverlof bracht weinig soelaas omdat het niet door iedereen kon opgenomen worden en het de bestaande genderongelijkheid nog meer markeerde. Het zou ons te ver leiden om alle gender (en inclusie)gerelateerde problematieken op te sommen maar in het kader van een ambitieuze STEM-agenda menen we dat deze agenda dient aan te sluiten op een reële maatschappelijke context die ook zichtbaar dient gemaakt.

Wij verheugen ons over de verwijzing naar een bredere en diepere uitrol van de STEM-aanpak. De toevoeging van **'Health'** naast Science, Technologie, Engineering en Mathematics is meer dan ooit noodzakelijk in fundamenteel onderzoek en bij de optimalisatie van talentinput in innovatieprocessen. Hierbij stippen wij aan dat in het licht van de huidige pandemie en de naweeën ervan het belangrijk is dat naast 'health' ook **'zorg'** wordt meegenomen in dit verbredingsproces en het van begin af aan ook benoemd wordt. Wij betreuren echter dat de aandacht voor 'Health' volledig verdwijnt in de verdere opmaak van de STEM-agenda.

In het kader van uitdagingen zoals digitalisering, klimaat en duurzaamheid zijn we tevreden dat in de competentieontwikkeling ook aandacht is voor de ontwikkelingen in de circulaire economie maar onderstrepen we ook het belang van **competentieontwikkeling inzake inclusie**. Hierbij stippen we aan dat bij innovaties zoals bijvoorbeeld AI die steunen op gebiased datainput ook gebiased output en bijgevolg bepaalde discriminaties kunnen genereren. Hiermee laten we de vaak inclusieblinde bedrijfscultuur nog buiten beschouwing.

Governance

In de STEM-agenda 2030 wordt aangestipt dat de vooropgestelde governance structuur langsheen een beleidsoverschrijdende afstemming dient te gebeuren.

Gezien het belang van gelijke kansen en de hiermee samengaande inclusiviteitsbenadering denken we dat zowel in het raadgevend comité als in de ambtelijke werkgroepen al van bij

⁵ A. De Coen e.a., STEM in Vlaanderen. Terugblik en ambities voor de toekomst, Eindrapport IDEA Consult, Brussel, 13 december 2019, 94 pp.

⁶ [Aanbevelingen van het Stem-platform voor een STEM-Actieplan 2020-2030](#), juli 2019, Brussel, p.4-5

aanvang naast de aangegeven beleidsdomeinen ook ‘**Gelijke kansen**’ (Samenleven) en zijn betrokken stakeholders dient betrokken te worden.

De **Vrouwenraad** wil als pluralistische koepel van vrouwenorganisaties een **volwaardige gesprekspartner** zijn van de overheid in alle beleidsmateries die van belang zijn voor de empowerment van vrouwen. Het raadgevend comité lijkt ons een inspraakstructuur bij uitstek waarin de vertegenwoordiging van de Vrouwenraad (en andere stakeholders) een meerwaarde kan zijn.

Kwaliteitskader

De Vrouwenraad is bijzonder tevreden dat alle doelstellingen en bijgevolg alle acties naast inclusie en kwaliteitszorg ook aandacht moeten hebben voor innovatie en evidence-based moeten zijn. Bovendien moeten ze steunen op een quadruple-helix-samenwerking tussen de overheid, ondernemingen, kennisinstellingen en burgers.

Hierbij stippen we aan dat we deze principes zoveel mogelijk vertaald willen zien in de vooropgestelde doelstellingen en monitoring.

Strategische doelstellingen en monitoring

De STEM-agenda is opgebouwd uit vier strategische doelstellingen:

- De samenleving is zich bewust van het belang van STEM-competenties.
- Iedereen met interesse en talent in STEM vindt de weg naar een passende STEM-opleiding.
- Het STEM-onderwijs en opleidingsaanbod speelt in op de evoluties en transities in het bedrijfsleven, onderzoek en de samenleving.
- STEM-competenties worden zoveel mogelijk ingezet in functie van noden, evoluties en transities in het bedrijfsleven, in onderzoek en in de brede maatschappij.

Daaraan worden zeven tactische en operationele doelstellingen gekoppeld die ook zullen gemonitord worden.

De Vrouwenraad merkt hierbij op dat in de operationele en tactische doelstellingen het inclusiviteitsprincipe onvoldoende is ingebed. De Vrouwenraad is ervan overtuigd dat volgende **aanbevelingen** een bijdrage kunnen leveren in de concretisering van een inclusieve STEM-agenda 2030. Met andere woorden, onderstaande aanbevelingen kunnen ingeschoven worden in de verschillende operationele en tactische doelstellingen.

Aanbevelingen

In twee algemene aanbevelingen schetsen we het belang van de verbreding van de zogenaamde kern-STEM en de noodzaak om voldoende inclusiefgevoelige middelen te voorzien om daadwerkelijk de toepassing van de inclusieve benadering mogelijk te maken in alle activiteiten.

Vervolgens schetsen we in enkele specifieke aanbevelingen zowel de randvoorwaarden en mogelijke acties voor de realisatie van een meer inclusieve STEM-agenda die ingepast kunnen worden in zowel de operationele als tactische doelstellingen.

Algemene aanbevelingen

Verbreding STEM naar andere domeinen

Vanuit een huidig nijpend tekort in de zorgsector zou het niet onbelangrijk zijn om reeds van bij aanvang van de nieuwe STEM-agenda 2030 te starten met de verruiming van wat men de kern-STEM noemt naar alle STEM-werkdomeinen inclusief zorg-STEM.

Inclusiefgevoelige budgettering

In het verlengde van mainstreaming van de inclusiviteitsbenadering ligt een **inclusiefgevoelige budgettering**. Dit betekent dat bij alle begrotingen die gemaakt worden in het kader van de uitvoering van de STEM-agenda 2030 ook gender- en inclusiefgevoelig gebudgetteerd wordt. Met andere woorden, in alle fasen van de budgettaire cyclus (inkomsten en uitgaven) wordt rekening gehouden met de respectieve situatie van vrouwen, mannen en x en met het oog op de structurele bevordering van gendergelijkheid en deelname van kansengroepen.

Specifieke aanbevelingen

Kwantitatief onderzoek

- genderstatistieken (met oog voor intersectionaliteit) van alle onderwijsvormen én richtingen (inclusief zorg-Stem);
- statistieken vanuit genderperspectief brengen de verhoudingen tussen mannen en vrouwen in kaart en daarom is het aangewezen om in de statistische tabellen zowel de aantallen en pp voor zowel mannen als vrouwen in kaart te brengen. Ook in de commentaren dienen de man/vrouw-verhoudingen in kaart gebracht. Dit om de focus te verleggen van meisjes naar de genderonevenwichten. Op die wijze komen ook de jongens aan bod. Een gegeven dat in de Zorg-Stem niet onbelangrijk is;
- becijferde doelstellingen ontwikkelen om een hoger aandeel mannen te verkrijgen in Zorg-STEM-richtingen waar vrouwen oververtegenwoordigd zijn (inclusief onderwijs);

- vanuit het intersectionaliteitsprincipe is het aangewezen om de m/v-verhoudingen te laten kruisen via kruistabellen met variabelen zoals afkomst, inkomen, gezondheid (handicap), ...en aldus nieuwe indicatoren op te bouwen, dit met het oog op het in kaart brengen van kwetsbare groepen;
- opname van instroom van meisjes in stem-beroepen in de STEM-Monitor opdat het voornemen van het Stem-platform om daaromtrent acties op te zetten waarbij ze een 50/50 m/v- participatie vooropstellen, voldoende gemonitord en geëvalueerd kan worden;
- aandacht voor gender- en inclusieve data in alle onderzoek en ontwikkeling van nieuwe technologieën en digitaliseringsprocessen.

Kwalitatief onderzoek

- naar de doorstroom vanuit voortgezet onderwijs naar vervolgopleidingen zodat studiekeuzen van leerlingen beter kunnen worden verklaard;
- naar de redenen waarom technisch opgeleide vrouwen niet kiezen voor een carrière in de techniek of geen werk in hun opleidingsrichting kunnen vinden: aandacht voor het in kaart brengen van de bedrijfscultuur in de digitale arbeidsmarkt (inclusief de nieuwe werkvormen zoals startups en digitale platforms) en gender- e.a. intersectionele bias in selectie- en recruiteringsmechanismen die gebruikt worden door (overheids)organisaties en ondernemingen⁷;
- zichtbare opsomming van alle vormen van discriminatie (inclusief genderdiscriminatie) en de meervoudigheid ervan in gebruikershandleidingen bij bestaande checklists over ethische richtsnoeren in AI;
- onderzoek naar innovatie en digitaliseringsprocessen op de combinatie van arbeid en gezin (werkbaar werk) vanuit gender- en intersectioneel perspectief;
- onderzoek naar de implementatie van het genderperspectief in de eindtermen op alle niveaus (inclusief in de STEM-competenties), leerplannen van de lerarenopleidingen, lesmateriaal voor alle onderwijsniveaus (inclusief volwassenonderwijs) en levenslang leren
- De onderwijskiezer.be bundelt niet enkel alle studiekeuzemateriaal maar heeft ook aandacht voor alle ontwikkelde tools inzake gender en inclusiviteit zodat ook die versnippering van informatie wordt vermeden.

⁷ Het in kaart brengen van de ondernemingscultuur, ook in de klusjeseconomie sluit aan bij de aanbevelingen in de VRWI-studie (2012) om een correcter beeld te creëren over de beroepen van STEM-gediplomeerden, jongens én meisjes met een migrantenachtergrond warm te maken voor STEM en sommige STEM-jobs attractiever maken. W. Van den Berghe, & D. De Martelaere (2012). Kiezen voor Stem. De keuze van jongeren voor technische en wetenschappelijke studies. VRWI studiereeks 25, p. 24